

Opmerkingen naar aanleiding van het opstel: „Indische Legerbelangen”

door W. COOL.

(*De Militaire Spectator* 1884 en 1885.)

In een reeks van beschouwingen, voorkomende in *De Militaire Spectator* van 1884 en 1885, heeft de heer W. COOL zich onder bovenstaanden titel de moeite gegeven, eenige der in onze »Wenken op Indisch Militair gebied” opgesomde leemten en gebreken, welke het Indisch militair wezen aankleven, nader te analyseeren.

Voorzeker een verdienstelijke arbeid wanneer men let op de uitvoerigheid waarmee die onderwerpen behandeld zijn.

Men moet er den heer C. om der wille van de goede zaak reeds in hooge mate erkentelijk voor zijn, dat hij de gelegenheid, hem door de »Wenken” geschonken, om aan den plicht der publiciteit te voldoen, moedig en flink heeft aangegrepen.

Zijn arbeid geeft hem aanspraak op de hooge waardeering van de zijde van het leger welks belangen hij voorstaat en niet minder van de zijde van het publiek, dat nu niet alleen weet wát er faalt, maar ook heeft kunnen vernemen, wáárom de toestand van het N.-I. leger zooveel gegronde redenen tot bezorgdheid geeft.

Voegen wij er bij dat wij ons zoo gestreeld gevoelen, dat onze »Wenken” weerklink hebben gevonden bij velen en niet het minst bij den heer C., dat wij een woord van welgemeenden dank niet kunnen weerhouden.

Hij veroorlove ons nochtans eenige opmerkingen te maken, waartoe wij ons bij het lezen der »Indische Legerbelangen” genoopt gevoelden, niet twijfelende of de Schrijver zal ons dat ten goede houden.

In 't algemeen schijnt de heer C. bezwaren te koesteren dat in de »Wenken” meer stellingen dan bewijzen geleverd worden. Dit geeft ons reden om te veronderstellen dat hij het doel, waarmee het vlugschrift geschreven werd, niet altijd in het oog heeft gehouden.

Immers de Volksvertegenwoordiging, dit was het doel, moest in een kort bestek worden gewezen op 't gene er aan het Indisch militair wezen ontbreekt, op de leemten die er bestaan en op de verbeteringen die moeten worden aangebracht. Daarbij werd gerekend op het initiatief der kamerleden, die den Minister kunnen interpelleeren en op de belangstelling van bevoegden die zich met de taak zouden willen belasten om de onderwerpen, die wij in den eersten rang meenden te moeten plaatsen, nader uit te werken. Zoodoende zou onze arbeid tot inleiding dienen en tevens in het licht worden gesteld, dat wij niet in de lucht schermden. De omvang en de vorm van het vlugschrift geloogden geen gedetailleerde betoogen, maar ook al ware dat te vorderen, *ons* stonden de gegevens daartoe noodig, die de heer C. klaarblijkelijk te zijner beschikking heeft, niet ten dienste. Ware dit het geval geweest, dan hadden wij in stede van de »Wenken», een boek geschreven, dat in omvang, misschien ook in volledigheid, den arbeid van den heer C. nabij zou zijn gekomen. Het verwijt dat ons nu treft, zou dan denkelijk achterwege zijn gebleven, want dan hadden wij wel degelijk gezegd, waarom wij b. v. een lichte veldartillerie, een *eigenlijke* bergartillerie, de formatie van zes stukken, en zoovele andere zaken voorstonden.

De heer C. staat hierin evenwel niet alleen. In het *Ind. Mil. Tijdschrift*, jaargang 1884, gaf T. B. bij de aankondiging, een critiek over de »Wenken», waarin de schrijver van dat vlugschrift het nu en dan zwaar te verantwoorden heeft. Evenzoo nam de heer JOH. C. VEENHUIZEN in N°. 4 van datzelfde tijdschrift, onder den titel van: »Een oordeel over onze mobiele artillerie», de taak op zich, de door ons geopperde stellingen (nopens de artillerie) als niet bewezen of nader toegelicht, aan een scherpe critiek te onderwerpen. In de N°. 10 en 11 van den jaargang 1884 en in N°. 1 van 1885 hebben wij T. B. en den heer V. geantwoord en ons de moeite gegeven om, zoover onze middelen strekken, bewijsgronden voor ons beweren te leveren.

Nu de heer C. al dat over en weer geschrevene niet ter sprake brengt, moeten wij aannemen dat hij er geen kennis van droeg, toen hij de »Indische Legerbelangen» schreef, want aan een opzettelijk ignoreeren mag hier niet gedacht worden.

Had hij die opstellen gelezen, dan gelooven wij dat zijn oordeel anders zou zijn geweest, misschien hier en daar ware opgeschort.

Zoo kunnen wij hem, nopens de aanhaling van art. 58 der Grondwet, naar bladz. 389 en 390 van het *Ind. Milit. Tijdschrift* verwijzen, en dan zal hij zien dat wij een toepassing der Grondwet bij analogie op Indië, waar 't *mogelijk is*, op het oog hadden. Dat de letter der wet voor Indië niet dient, wisten wij ook. Maar wij redeneerden aldus: vordert de Grondwet voor het leger in Nederland een wet, regelende de positie der officieren enz., dan moeten er wel zeer gewichtige (en zoo verre wij weten, nimmer

geopenbaarde) redenen hebben bestaan, die *datzelfde* beginsel nu reeds meer dan 30 jaren bij het Indische leger hebben ter zijde gesteld.

Gelukkig is de heer C. het in principe volkomen met ons eens, dat zoodanige wet *moet* bestaan.

Wij zouden bovendien zonder veel moeite kunnen aantoonen dat, zoo die wet voor het leger in Nederland urgent was, de Indische toestanden haar nog veel imperatiever voor het leger aldaar vorderen.

De heer C. levert in noot 2 op bladz. 405 twee voorbeelden die de noodzakelijkheid eener wettelijke regeling van de positie der officieren enz. bewijzen, en wij zouden ze tot in het oneindige kunnen vermeerderen, wat trouwens wel overbodig zal zijn. De hoofdzaak is maar dat het beginsel eener wettelijke regeling worde erkend en voldoende veld winne, om eindelijk in een rationeele wet zijn oplossing te vinden.

Wij erkennen dat wij niet juist waren waar wij zeiden dat de chefs van wapens en diensten tevens afdeelingsscheffs van het Dep. van Oorlog zijn *in navolging* van Nederland.

De regeling door den Minister DE ROO VAN ALDERWERELT voor *korten tijd* in het leven geroepen, stond ons daarbij voor den geest. Dat zij slechts *kort* werkte is, wij verheugen er ons in, een bewijs te meer voor het door ons gestelde, n. l. dat die combinatie verkeerd is; ook hierin gaat de heer C. met ons mede.

Nopens het terugtrekken uit Atjeh zijn wij het volkomen met den heer C. eens.

Het beginsel dat daár, waar eenmaal onze vlag geplant wordt, zij *quand même* moet blijven waaien, is voor ons prestige in Indië een levensquaestie. Dat men in 's lands vergaderzaal zulke kreten hoort opgaan, als de heer C. bedoelt, behoort onder de dwaasheden, waaraan men op het Binnenhof reeds lang gewoon is geraakt. Een getuigenis van machteloosheid steekt daarin van de zijde der vergaderden niet zoo zeer, om de eenvoudige reden dat de heeren te onbekend zijn met onze macht of onmacht en ook al heel weinig moeite schijnen te doen (of, zoo zij die moeite wel doen, met verbazend weinig succes) om beter, *à connaissance de cause* te kunnen spreken en oordeelen. Moedeloosheid, ja wellicht, maar voor verreweg het grootste gedeelte *onkunde, ergertelijke onkunde*.

Terugtrekken in Atjeh, zooals dat nu plaats had, keuren wij goed en 't had, naar onze kennis van den toestand, dadelijk moeten geschieden. Wat een bloedvergieten en geldverspilling zouden daardoor niet voorkomen zijn! De weinige volksvertegenwoordigers, die het beginsel eener versterkte stelling voorstonden, zagen daarin, misschien bij intuïtie, juist, ook al moeten wij het *reculer pour mieux sauter*, daarbij gebezigd, desavoueeren, omdat zulks verraadt dat men de agressieve politiek nog maar niet voor goed wil loslaten. Maar 't ligt niet op onzen weg, daarover hier ter plaatse veel te zeggen. Wij bepalen ons liever tot de opmerking dat de nu

ingenomen stelling, naar onze zienswijze, nog veel te uitgebreid is en van ons zwakke leger en uitgeputte schatkist offers vordert, die gevoeglijk binnen meer bescheiden grenzen hadden kunnen teruggebracht zijn.

De heer C. noemt Atjeh een landje nog niet ter grootte van onze kleinste provincie.

Hij zal hiermede wel bedoelen de nu ingenomen stelling, want Atjeh in ruimeren zin genomen, zal wel wat grooter zijn dan een kleine provincie.

Kunnen wij voorts met hetgeen de heer C. over de legersterkte en organisatie zegt, instemmen, minder vrede hebben wij met de in weinige woorden op bladz. 635 over de berg- en lichte veldartillerie uitgesproken afkeuring van het door ons gestelde.

Zooals wij hierboven reeds zeiden, heeft de heer JOH. C. VEENHUIZEN in een opstel: »Een oordeel over onze mobiele artillerie" (*Ind. Milit. Tijdschrift* n°. 4 van 1884), onze ter zake geuite meening bestreden. In ons antwoord: »Een oordeel over onze mobiele artillerie gewraakt" (*Ind. Milit. Tijdschrift* n°. 1 van 1885) hebben wij, ten verzoeken van den heer V., die ons ook verweet dat wij geen gronden aanvoerden, onze denkbeelden nader ontwikkeld en toegelicht.

Wij verwijzen den heer C. naar beide opstellen, waaruit hij zal zien dat de heer V. nagenoeg 't zelfde zegt als de heer C. op bladz. 635 in twee alinea's, maar ook welke motieven wij toen voor onze stelling hebben aangevoerd.

Wij hebben ons antwoord sedert gelezen en herlezen en tot den huidigen dag zijn wij in onze daar uitgesproken overtuiging niet geschokt, en te minder, omdat wij uit het opstel van den heer V. geen voldoende — en uit den arbeid van den heer C. in 't geheel geen motieven ter wederlegging hebben aangetroffen.

Dit laatste heeft ons te meer bevreemd, omdat juist de heer C. ons bij herhaling herinnert aan het gebrek aan betoog voor onze meening. Wij hadden mogen verwachten dat *zijn* tegenspraak hier en elders nooit zonder bewijsgronden ging. Het vraagstuk nopens de berg- en lichte veldartillerie is in twee alinea's niet tot klaarheid te brengen en vordert een nauwgezette overweging, die wij, jammer genoeg, niet aantreffen en die wij toch zoo gaarne hadden vernomen, om haar met onze denkbeelden ter zake te confronteeren.

Het beweren voorts dat aan een depot-compagnie, torpedodienst, enz. niet gedacht is, meenen wij, althans als zijdelings ook aan ons gericht te moeten beschouwen, zonder het als juist te kunnen erkennen. Wij herhalen hier, wat wij misschien reeds te dikwijls zeiden, dat de »Wenken" hoofdzaken bevatten. Nu is het wel zeer moeilijk te bepalen, wat met juistheid, door ons of door den heer C. voor hoofdzaken gehouden wordt. Maar de heer C. zal ons zeker als schrijver van het vlugschrift het recht niet ontzeggen, te bepalen wat *wij* als hoofdzaken meenden te moeten releveeren.

Wij hebben gemeend, dat zoo het voornaamste (volgens ons) besproken en erkend is, het overige vanzelf moet volgen. Daarom hebben wij in ons antwoord aan T. B. op bladz. 540 van n°. 11, *Ind. Milit. Tijdschrift* 1884, naast de reden waarom niet alles gemeld is, ook tevens gezegd welke onderwerpen wij tot den tweeden rang brachten en daarom onbesproken hebben gelaten. Maar zoo de heer C. de door hem te dezer plaatse genoemde onderwerpen en nog zoovele andere elders, tot den eersten rang wil brengen (en dat staat eenig en alleen aan hem), dan ontkennen wij 't niet, dat wij ons wel teleurgesteld gevoelen dat hij daaraan zijn krachten ook niet beproefd heeft. — Nu hij dat niet heeft gedaan, maakt zulks op ons den indruk, dat hij zelf stilzwijgend erkent, dat er een schifting behoort gemaakt te worden tusschen hoofdpunten en details. De scheidslijn tusschen beide blijft eenigermate een zaak van opinie, waarover niet valt te redetwisten, maar wie eenmaal een lijn trekt, moet zich, wil hij consequent blijven, daaraan ook houden.

Over de formatie der genietroepen spraken wij niet en gaarne bekennen wij dat wij van den werkkring dezer troepen te weinig kennis hebben, om er over te spreken. Het verwijt is daarom niet minder gegrond, maar wij laden dat liever op ons en geven de voorkeur aan zwijgen boven het houwen in het wilde, wanneer wij de zaak maar ten halve weten. Zoo bewaarden wij ook het zwijgen over de aanvulling van het leger. Indien de legersterkte en organisatie als onvoldoende erkend zijn, dan ligt het op den weg van den wetgever om de middelen, die verder tot het doel leiden, aan te wenden.

Het denkbeeld om die aanvulling te zoeken in de Indo-Nederlanders, de landskinderen van den archipel, zooals de heer C. die noemt, is meer geopperd en niet nieuw dus; maar de uitvoerbaarheid is nimmer, ook niet door den heer C. bewezen. Wij keuren het nochtans niet af, om de eenvoudige reden, dat wij alsnog geen kans zouden zien om zulks te motiveeren. Alleen merken wij op, dat zooverre wij die landskinderen kennen, zij weinig krijgshaftig of liever, niet erg militair gezind zijn, terwijl hun getalsterkte misschien sterk wordt overschat.

Ook zou dan de vraag rijzen waarom alleen de Indo-Nederlanders militieplichtig gemaakt en waarom ook niet de kinderen van de volbloed Europeanen (1) in de kolonie gevestigd, ja zelfs, waarom de inlandsche bevolking zelve niet, althans op Java?

Wij willen evenals de heer C. dit onderwerp niet detailleeren en daarin liever het woord geven aan degenen die in het bezit der gegevens zijn, om een volledig militie-stelsel uit te werken. Over het gehalte der reserve

(1) Of begrijpt de heer C. die ook onder de Indo-Nederlanders? Zoo ja, moet dan geen rekening gehouden worden met de fluctueerende Eur. bevolking in de Koloniën en mag men de toekomst dier jongelingen binden aan een stelsel, dat wel een navolging zou zijn van hetgeen in het moederland geschiedt, maar onder geheel andere en voor partijen zeer belemmerende toestanden?

onthouden wij ons van een oordeel en teekenen alleen aan dat zij, zooals de heer C. dat bedoelt (als bestemd tegen een buitenlandschen vijand of inlandschen opstand), veel overeenkomst zou hebben met de bestaande schut-terijen, waarover hij, die haar kent, hoe welwillend ook gestemd, geen gunstig oordeel kan uitspreken.

De heer C. stapt spoedig over de benoeming der opperofficieren heen, omdat hij, volstrekt niet met de beschouwingen van BRUTUS medegaande, deze aangelegenheid in den laatsten tijd reeds meer dan voldoende besproken acht.

Waar is in den laatsten tijd deze aangelegenheid zoo voldoende besproken? 't Heeft ons juist getroffen, dat er zoo weinig over gezegd is. Zouden wij dan zoo'n vreemdeling in Jeruzalem zijn? Wij gelooven dat het onderwerp nog alle bespreking vereischt. Voorts verwijzen wij ter zake naar ons antwoord aan T. B.

Maar daarenboven hadden wij nu gaarne ook eens vernomen, wáárom de heer C. niet met onze beschouwingen medegaat. Zonder tegen-argument heeft zoodanige uiting weinig waarde en zal zij ook niet vermogen degenen die hierin wat te zeggen hebben, voor te lichten of te overtuigen, dat de bestaande toestand voorziening vereischt.

In de »Wenken» zijn te zeer *alle* wapens in beschouwing genomen, dan dat wij de bewering, dat wij dit of dat wapen wilden voorgetrokken zien, als verdiend aannemen. Het doet ons leed dat de heer C. ons in dezen niet voor onpartijdig houdt, maar hoe weinig vleiend dit onbewezen beweren ook voor den schrijver der »Wenken» moge zijn, hij zal er zich niet moeielijk over maken, evenmin als hij zal treden in repliek over de vraag of de artillerie in de laatste jaren reden tot klagen had of niet. Dat wapen is in de »Wenken» niet per excellentiam genoemd, en zoo al over de speciale wapens ten opzichte van de daaruit te benoemen generaal-officieren gesproken is, dan was dat met het oog op de bestaande bepalingen en de willekeur waarmede die, zooals gebleken is, kunnen worden toegepast. Wanneer nu de heer C. zoo bepaald over één wapen spreekt (waar BRUTUS slechts over de beginselen der generaalsbenoeming in 't algemeen sprak), dan laadt hij niet meer en niet minder dan een gewettigde verdenking op zich, dat juist *hij* er niet ver van is, om de algemeene belangen voor die van een of ander wapen over het hoofd te zien; misschien zelfs is *hij* dan wel degeen, die op 't punt staat niet meer partijdig te zijn.

Of wij behoord hebben of schijnen behoord te hebben tot de artillerie, doet hier niets ter zake. De onbevooroordeelde leze de »Wenken» en het antwoord aan T. B. en moge dan uitspraak doen of BRUTUS voor zijn (gewaand) wapen strijdt, of voor het algemeene belang *der wapens*.

Over het geringe aantal opperofficieren is niet gesproken. Natuurlijk niet, omdat zulks behoort tot de organisatie en formatie van het leger.

Met verbazing zien wij dat wij niets zouden gezegd hebben over de be-

noeming der hoofdofficieren. Bij de afschaffing van den majoorrang (bladz. 16 en 17 der »Wenken») niet? Wij gelooven dat de heer C. slecht heeft gelezen en zichzelve weerspreekt, waar hij in het slot der eerste alinea, bladz. 776, van de zuivering van den kapiteinsrang (bladz. 17 »Wenken») gewag maakt. Wij verwijzen hem overigens naar het antwoord van T. B.

Met onverdeeld genoegen vernemen wij van den heer C. dat de kadernood in het Ind. leger wordt beaamd. Het doet er inderdaad weinig toe, of er nog legers zijn waar 't erger is. Genoeg dat de heer C. hierin met ons, en niet met T. B. medegaat. Wat de heer C. op bladz. 777 zegt nopens de aanstelling van onderofficieren en korporaals in 1875 en 1876 zelfs zonder examen, moge bij andere wapens geschied zijn, maar bij de artillerie, zoo wij goed ingelicht zijn, is dat het geval nooit geweest, dank zij de omstreeks dien tijd opgerichte kaderschool voor de vestingartillerie in vervanging van de compagniesscholen, terwijl die voor de veld- en bergbatterijen reeds sinds jaren bestond.

Brengen wij overigens hulde aan de uitvoerige wijze waarop de heer C. de vorming van kader en officieren behandelt. De reorganisatie der artillerie-school te Weltevreden in 1877 was nochtans niet het rechtstreeksche werk van den commandant van het leger van 1875—1879, maar zij ging uitsluitend uit van den toenmaligen chef der artillerie, die haar ontwierp, voorbereidde en uitvoerde na bekomen sanctie uit Nederland. Geeft het verleenen van goedkeuring aan en het provoceeren van de machtiging tot uitvoering van een goed beraamd plan aanspraak op het werk zelf, dan hebben wij geen verdere bedenkingen, maar anders zouden wij meenen dat het: »Ehre dem Ehre gebührt» moet gehuldigd worden.

Aangezien het voorts niet in onze bedoeling ligt, den arbeid van den heer C. te critiseeren, zoo zullen wij over alles wat hij nopens het onderwijs zegt, heenstappen, verheugd als wij zijn dat juist dit gewichtige onderdeel, waaraan wij zooveel waarde hechten, zoo ruimschoots in de belangstelling van den Schrijver deelen mocht.

Wij zijn nu genaderd tot de kleeding en uitrusting. Een paar opmerkingen houde de heer C. ons ten goede. Hij zegt niet in alle opzichten met ons te kunnen medegaan, waar wij aan de uitrusting meer uitbreiding willen geven. Waarom niet? Omdat men den soldaat in het garnizoen reeds zuinigheid en netheid moet leeren paren aan zindelijkheid.

Dat is zeer zeker een gezonde stelling indien men er dat »reeds» aflaats. Maar zuinigheid en netheid zijn ongelukkigerwijs bij onvoldoend ondergoed moeilijk toe te passen, wanneer ook de zindelijkheid tot haar recht zal komen. Wij zien er geen kans toe om met alle mogelijke zuinigheid en netheid met b.v. drie of vier hemden, onderbroeken, paren sokken enz. in een tropisch klimaat toe te komen — en tevens de zindelijkheid — zegge de hygiëne, de hand te reiken (men hechte hier niet te veel aan de cijfers 3 of 4).

Over het schoeisel werd gezwezen, ja, in zooverre namelijk, dat, al behoort dat ook tot 's mans uitrusting, over model enz. geen uitspraak werd gedaan. Waarom niet? Omdat *dit* onderdeel een van de lastigste is van de geheele kleeding van den soldaat. De heer C. somt zelf *eenige* soorten op die niet of slechts ten deele voldeden en bewijst hiermede — wat ons trouwens ook bekend was, — dat men de aandacht op het schoeisel gevestigd houdt en dus deze zaak niet veronachtzaamt. Onbillijk zou het zijn, er het legerbestuur een verwijt van te maken, dat men hierin nog niet geslaagd is. Is het alleen de vraag: heeft de man genoeg schoeisel? dan kan men in het ontkennend geval, daarvan een verwijt maken en nu beweren wij dat zoo de soldaat in 't garnizoen al genoeg heeft, hij te velde te kort komt en niet zooals T. B. *wilde* bewijzen, te veel heeft.

Ook over de voeding, huisvesting, enz. bewaarden wij het zwijgen, omdat wij wisten dat daarin het mogelijke wordt gedaan. Het is niet goed om *à tort et à travers* aanmerkingen te maken, wanneer men weet dat naar verbetering wordt gestreefd. Hoe lofwaardig het ter zake door den heer C. gereleveerde ook zijn moge, toch gelooven wij hij zich nopens de voeding wel wat te veel op idealistisch gebied beweegt en eischen stelt, die in een land als Indië nimmer allerwege uitvoerbaar zijn. Intusschen wachten wij ons hem te weerspreken, omdat wij niet tot den intendance-dienst behoorden en daarom deze aangelegenheid, als minder bevoegd, liever aan de goede zorgen van het legerbestuur willen blijven toevertrouwen, zoolang wij geen afdoende remedie tegen den bestaanden toestand weten aan te wijzen.

Het behoeft zeker geen betoog, dat wij nochtans met den heer C. vóór alles wenschen, dat de verpleging van den soldaat zoo goed mogelijk zij en met hem hopen wij dat de intendance zich de wetenschappelijke resultaten zal ten nutte maken, om aan hare gewichtige roeping te beantwoorden. De wenk, dat deze diensttak de oogen verder richte, dan op bureau-arbeid en comptabiliteit, is zóó behartigingswaardig, dat zij niet te dikwijls kan herhaald worden.

Als vanzelf op de administratie gekomen, durft de heer C. in zake administratie-reglement geen partij kiezen. Dat is royaal gesproken. Indien hij evenwel inzage neemt van hetgeen T. B. daarvan heeft gezegd en van ons antwoord daarop, dan vertrouwen wij dat de heer C. toch de overtuiging zal komen, dat over den spoed van dien arbeid de loftrumpet niet valt te steken. Hij zal dan veeleer gewaar worden dat terecht in de »Wenken" opgekomen is tegen de traagheid waarmede dit werk tot een einde komt, zoo men ooit een einde verwachten mag. Uit dat antwoord zal hem dan tevens blijken dat BRUTUS geen *vergelijking* trof tusschen dezen arbeid en den *Ind. Instr.-Inventaris*, maar wel dat hij die vergelijking van de zijde der administratie wilde voorkomen, omdat ook laatstgenoemd werk reeds jaren gaande is.

Nopens de belemmering, die de comptabiliteitswet in zake administratie-

reglement veroorzaakt, is in meergenoemd antwoord ook het noodige gezegd, en alhoewel het voor oningewijden altijd zeer moeilijk te beoordeelen valt, in welke mate die wet belemmerend heeft gewerkt, zoo mocht men toch verwachten dat, nu die wet reeds tal van jaren werkt, de militaire administratie, die haar voor het leger had toe te passen, daarmede wel eindelijk in het gereede zou gekomen zijn. Gaarne hadden wij hier door één of meer voorbeelden bewezen gezien hoe en in welke mate de comptabiliteitswet, die toch reeds ettelijke jaren werkt, de samenstelling van dezen zwaarmoedigen arbeid in den weg heeft gestaan. Noch T. B., noch de heer C., geven ons daarvan in het minst een denkbeeld. Het argument dat het civiele departement bij een soortgelijken arbeid geen resultaat kreeg is te zwak om er op terug te komen; het »Nederland in deugdelijkheid en eenvoud vóór zijn» is inderdaad *pas jurer gros*.

Waarom juist hier? vraagt de heer C., met betrekking tot de vrije geneeskundige behandeling van gepensioneerde officieren. Wij antwoorden, omdat wij er geen betere plaats voor wisten aan te wijzen. Het was naar onze opvatting de taak der Ind. militaire administratie om in de door haar bewerkte nieuwe regeling der pensioenen, die met 1 Januari 1880 in werking is getreden, dit punt op te nemen of er althans de aandacht van hoogerhand dringend op te vestigen. Is dat geschied, dan betreuren wij het, zulks zonder gevolg bleef; is 't niet geschied, dan moet de militaire administratie (den Hoofdintendant) het rechtmatig verwijt treffen, dat hij de belangen zijner mede-officieren in dit opzicht niet naar eisch behartigde. Van misgunnen van dit voorrecht aan gepensioneerde kameraden in Indië is hier geen sprake. »*Gelijke monniken, gelijke kappen*», ziedaar wat wij zouden hebben gewenscht. Het redres is schier iederen dag mogelijk. De Tweede Kamer en de Minister hebben het eenig en alleen in hun macht.

Met genoegen bespeuren wij dat onze beschouwingen over de militaire rechtspleging beaamd worden. Wij hebben wel degelijk onze aandacht geschonken aan de wijzigingen die in 1879 tot stand kwamen, maar zooals wij ook tot T. B. zeiden: »Wij zijn niet bevredigd alvorens de geheele militaire rechtspleging verbeterd is.» Voor een hulde aan wijlen MODDERMAN was in de »Wenken» geen plaats. Bovendien had men van een man van dat gehalte meer mogen verwachten, en nu zijn arbeid zich bepaalde tot een stap in de goede richting en dat van den *eenige onder de eenigen*, nu is onze conclusie dat het leger in Indië althans, van dien grooten hervormer op wetgevend gebied, weinig genoten heeft. Wij noemen in den regel geen namen, maar nu de heer C. dien van MODDERMAN noemde, nu belet het »de mortuis nil nisi bene» zelfs niet, te verklaren dat in dezen MODDERMAN voor het Ind. leger geen MODDERMAN geweest is. En toch zoo iemand, dan was hij de man, die de algeheele herziening had kunnen tot stand brengen of voorbereiden, in welk laatste hem de overigens ontijdige dood niet had behoeven te verhinderen. Uit de zoo goed geschreven beschouwingen van

den heer C. (het beste gedeelte naar onze bescheiden meening van den belangrijken arbeid des heeren C.) blijkt te meer, dat wij in de »Wenken» niets te veel zeiden, en dat wij T. B. ook ten rechte toevoegden, dat alles bij ons in stappen in de goede richting bestaat, zonder dat het doel bereikt wordt.

Volmondig stemmen wij met de slot-alinea op bladz. 673 in en zouden er nog wel aan willen toevoegen: »Waak, waak!»

Wij noemen het een gelukkig verschijnsel dat de heer C. zoo uitvoerig over het Militair Weduwen- en Weezenfonds spreekt, want dat fonds is de steunpilaar van alle onbemiddelde gehuwde officieren.

Hoezeer wij van een herziening van de schaal der pensioenen wel degelijk heil verwachten, als zijnde rationeel en billijk (men raadplege hierbij de schaal van het civiele Weduwen- en Weezenfonds), zoo willen wij dit punt wel laten rusten, indien, zooals de heer C. dan liever zou zien, de contributie zóóveel verhoogd werd, dat de hooge uitkeeringen zonder gevaar voor het fonds mogelijk blijven. Wij merken hierbij op, dat het reglement de heffing der contributie boven de 6 % van het traktement of pensioen niet toelaat, zoodat, wil men de baat die wij in punt 3 zochten, uit punt 1 en 2 (maar voornamelijk en vooral met het oog op de stabiliteit der inkomsten uit punt 2) putten, men tot een geheel nieuw reglement zal moeten overgaan. Wij blijven meenen dat punt 4 eigenlijk aan alle moeilijkheden een einde zou maken. Gaarne hadden wij gezien dat de heer C. langer bij dit onderwerp had stil gestaan, want het is een ware levensquaestie die niet mag blijven rusten omdat zij moeilijk is op te lossen. Integendeel het is de plicht van ieder deelgerechtigde, om naar uiterste vermogen mede te werken tot het verkrijgen van een zekerheid, welke ongetwijfeld rente zal afwerpen, door een ijverige plichtsbetrachting en door een edele en belanglooze toewijding der officieren aan den dienst van den staat, die dan de beschermer zal zijn van hunne weduwen en weezen, ook al moet hij, wat zeer waarschijnlijk is, daaraan geldelijke offers brengen.

Nopens de verliezen die het fonds leed zij opgemerkt, dat juist wat wij in ons antwoord aan T. B. aantekenden, door den heer C. in de noot 4 op bladz. 739 bevestigd wordt, n.l. dat de laatste 7 (wij stelden 5 jaren) meer dan de helft van het geheele verlies gedragen hebben.

Wij hebben betreffende de beschouwingen over de organisatie van het kabinet van den Minister, voor zoover aangaat militaire zaken, niets te bemerken, ten ware dat wij daarmede o. i. ten onrechte, de opheffing van de algemeene secretarie in Indië in verband zien gebracht. Het komt ons toch voor dat, aangezien het legerbestuur de militaire onderwerpen, geheel afgewerkt, een niet-militairen Gouverneur-Generaal moet aanbieden, het er weinig toe af doet of die hoogste regeeringspersoon alleen of geholpen door een secretarie (burgerambtenaren) beslist. Wij stellen ons van de organisatie van het kabinet des Ministers voor, dat de onderwerpen, die de sanctie van

het opperbestuur vereischen, in handen van vakmannen komen. Wat in Indië beslist kan worden moet en kan ook door het legerbestuur zoo volledig worden uitgewerkt, dat in verreweg de meeste gevallen de Gouverneur-Generaal voldoende is voorgelicht om te kunnen beslissen (1).

Wat aanbelangt de ontijdige pensionneering, diensttijd, verloven, enz. meenen wij te kunnen volstaan, met te verwijzen naar ons antwoord aan T. B. De heer C. is het in dezen niet met ons eens, en daartegen zou weinig te zeggen zijn, indien hij dit onderwerp uitvoeriger behandeld en ons aangetoond had, dat *wij* verkeerd redeneerden. Wij laten dit punt rusten, zonder nochtans overtuigd te zijn. Toch dit: Volgens ons gaat het niet aan om maar altijd te vragen: »Wat is het voordeeligst voor den loontrekker?», maar men dient ook wel degelijk te onderzoeken, wat het belang van den loongever vordert. Had de heer C. dit gedaan, dan zou dit gewichtige onderwerp op een meer afdoende wijze en vollediger behandeld zijn.

Beter komen wij er af met onze beschouwingen over de titulaire rangen. Ze niet verleenen, zou alleen goed zijn, indien zulks ook in Nederland wet was. Laat men den titulair rang bijbehouden en daarbij het beginsel van ancienniteit voorheerschen, dan zal de conduite-beoordeeling voor den hooger rang den doorslag kunnen geven en dan zien wij in een toepassing, waarop alleen *wettige* uitzonderingen geldig zouden zijn, geen bezwaar. De regeling dezer aangelegenheid bij de wet in spe, zoo als de heer C. wil, komt ook ons zeer gewenscht voor.

Hiermede zijn ook wij aan het einde der taak, ons door de »Indische Legerbelangen», *malgré nous*, opgelegd.

Laat ons hopen dat de analyse der onderwerpen, die wij door het vlugschrift: »Eenige Wenken, enz.» hebben ingeleid, vruchten zal dragen en dat weldra voor het Indische leger de dageraad eener betere toekomst zal aanbreeken. Dan zullen wij ons gelukkig achten dat wij behoorden onder hen, die daartoe zullen hebben medegewerkt, en dan zal de taak, door het voorgeslacht ons en onze nakomelingen op de schouderen gelegd, niet te zwaar zijn, want trouw en vast zal dan het Indische leger daár staan, waar Nederland zijn krachtigen arm noodig heeft.

Wij roepen dat leger hierbij toe: »Desespereert niet?»

December 1885.

BRUTUS.

(1) Dit neemt niet weg, dat wij bij die algemeene secretarie wel een bureau wilden zien gecreëerd, dat uitsluitend militaire zaken met den Gouverneur-Generaal behandelt. In ons antwoord aan T. B. achten wij dat ook reeds a priori noodig, maar dat bureau zou toch, uitgezonderd den chef (een bekwaam hoofdofficier), uit burgerambtenaren kunnen bestaan.

Het zou een waarborg te meer zijn, dat de militaire zaken, die in Indië moeten beslist worden, niet, zooals nu veelal het geval is, komen in handen van ambtenaren die, hoe ijverig ook, toch met den besten wil der wereld geen goede inzichten in oorlogszaken *kunnen* hebben, en dit is hetzelfde bezwaar, dat wij ook hebben tegen een militair bureau bij het Ministerie, dat uitsluitend door civiele ambtenaren wordt beheerd.

In het algemeen zijn wij van meening dat, zoo al het administratieve gedeelte door burgerambtenaren kan worden beheerd, de behandeling van onderwerpen van technischen en zuiver militaire aard niet anders mag worden toevertrouwd dan aan hen, die daarvan het best op de hoogte *kunnen* zijn, d. i. aan officieren.